

גליון מס': 23 | פרשת ויחי | י"ח טבת תשפ"א

בריתי שלום
מאת מרן ראש הישיבה הגאון הגדול
חכם שלום הכהן שליט"א
נשיא מועצת חכמי התורה

רוממות התורה מהי?

כדי להבין מהי רוממות התורה יש להביא מה שנאמר בזהר הקדוש (פר' ויקהל ריז): שהיו יושבים רשב"י וחבורתו ועוסקים בתורה, ולפתע ראה רשב"י שרבי יוסי הסיח דעתו לרגע מהתורה ונשתנו פניו, א"ל יוסי [- ללא תואר רבין] מה קרה לך? מיד חזר רבי יוסי לדבקותו בתורה, ואז אמר לו רשב"י רבי יוסי [- כעת עם התואר] חזרו פניך. האם אנו מצליחים להבין מה כתוב כאן?! כאשר האדם יושב ועוסק בתורה יש לו אור על הפנים, ואם הוא מסיח דעתו לרגע רואים זאת על פניו, האם אנו מרגישים כך?! רואים אנו מכאן עד כמה אין לנו השגה מהי קדושת התורה. [היום כאשר אחד לומד ובאמצע מצפצף לו בכיס המכשיר... והוא חושב שהוא בסדר... מסכן האדם הזה...]. והביאור לזה, כידוע 'ישראל ואורייתא וקוב"ה חד הוא', חד הוא! **ולכך כאשר יהודי יושב ועוסק בתורה הריהו נדבק בקודש אברין הוא, ואם הוא מסיח את הדעת הרי שזה מורגש מיד.**

והנה אמנם אין בכוחנו להשיג מה הביאור 'חד הוא', אך נתבונן מעט בדברי רבותינו וננסה לקרב את הדברים ללבנו. ראיתי פעם בהקדמת הזהר הקדוש (ט): סיפור נפלא, מובא שם שפעם הגיע פילוסוף מחכמי הגוים לרשב"י ושאל אותו על מה שנאמר: מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך (ירמיה' י' ז), שלכאורה אין זה שבח גדול אם משווים את הקב"ה לחכמי הגוים שהם בשר ודם, והיינו כשם שאין אדם בא לשבח את היהלומים שהם שווים יותר מעפר הארץ, כך לא שייך לשבח את הקב"ה ביחס לבני אדם, ועוד שמשמע בכתוב שדווקא בחכמי הגוים אין כמוהו אבל בישראל יש כמוהו, וכעין מה שדרשו חז"ל על הכתוב ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, בישראל לא קם אבל באומות העולם קם, ואף כאן נדרוש כך. ענה לו רשב"י ודאי שפיר קאמרת, שהרי הקב"ה מחיה מתים, ובאו אליהו ואלישע ואף הם החיו מתים, הקב"ה מוריד גשמים, ובא אליהו ועצר את הגשם, הקב"ה מנהיג את השמש, ובא יהושע והעמיד את השמש, ולא עוד, אלא שהקב"ה בעצמו מצוה אותנו ללכת בדרכיו ולהתדמות לו. ומסיים הזהר שכאשר שמע זאת אותו פילוסוף גוי, הלך ונתגייר ונעשה תלמיד חכם גדול וקראו לו יוסי קטינאה ע"ש.

והנה הדברים מוקשים ביותר, שהרי הגוי שאל שאלה חכמה ואף הוכיח אותה מדרשו חז"ל, ורשב"י עוד חיזק לו את הקושיא והביא לו דוגמאות נוספות שאכן הוא צודק, וא"כ מהי התשובה לשאלתו, ומדוע אותו הגוי כ"כ התפעל מהתשובה עד שהלך והתגייר? אכן הביאור בזה, שבאמת אין גדלות הקב"ה נתפסת בשכל האנושי ואינה ניתנת להשוואה לשום דבר, אלא שכאשר אנו באים לדבר מפעולותיו ויכולותיו של הקב"ה, אנו רואים שחכמי ישראל יכולים גם כן לפעול וכמו שהביא לו כמה דוגמאות, ואילו חכמי הגוים אינם שייכים לזה כלל. והטעם לזה, שבאמת אין שום כח בעולם חוץ ממנו יתברך, וכל הכוחות בעולם נובעים ממנו, והגוים כיון שאינם יכולים בשום אופן להתדבק בו יתברך, ממילא אינם שייכים בכל הכוחות שמוחוץ לגדרי הטבע, אך היהודים שקבלו את התורה, כאשר הם עוסקים בה והולכים בדרכיה, הריהם דבוקים בו ית' ומקבלים ממנו כוחות לשלוט על הבריאה, אבל וודאי שאין זה כוח נפרד ח"ו, אלא מתוך דבקותם בו יתברך הרי הם מקבלים ג"כ כוח. וזהו שסיים רשב"י ואמר לו ולא עוד אלא שהקב"ה בעצמו מצוה אותנו שנלך בדרכיו, והיינו שבזה ביאר לו היאך יתכן הדבר הזה, וזו היתה התפעלותו הגדולה של אותו פילוסוף עד שהרגיש בנפשו אם יש כזו אפשרות להתרומם גם אני רוצה, והלך והתגייר.

ובזה נבין מה שאמר 'ישראל ואורייתא וקוב"ה חד הוא', שכאשר האדם לומד תורה ומתנהג בכל דרכיו כרצונו ית', הרי שהוא דבוק בקב"ה ומהותו משתנית לגמרי, ומרומם הוא מעל לכל התאוות הארציות. אך צריך לדעת שכל זה בתנאי ששומרים על קדושת התורה, אבל אם אין שומרים על קדושתה ואין הולכים בדרכיה כרצונו יתברך, ודאי שמפסידים הכל, ולכן הגוים אינם יכולים להגיע לזה, שאף אם ילמדו תורה מכך מקום מהותם נשאר חולין ואינם יכולים להתרומם מעל התאוות.

משיב כהלכה

מאת מורינו הרב מאור כהן שליט"א

קידוש על כוס חד פעמית מהודרת או כוס זכוכית פשוטה

שאלה: היה לי כוס קידוש מזכוכית יפה מאוד והיא נשברה, ויש לפניי כוס זכוכית פשוטה, או כוס קידוש מפלסטיק חד פעמית נאה ומשובחת במינה, במה עדיף לקדש?

שיטת הסוברים שאין לקדש בכוס חד פעמית

תשובה: בשולחן ערוך (סימן כפג ס"ג) כתב: צריך לחזר אחר כוס שלם. שלא יהיה הכוס שבור ולא פגום אפילו חסרון מועט [ומקורו לדין זה הוא מה שאמרו בברכות (נא). שאחד מההלכות של כוס של ברכה הוא שיהיה 'חי'. ופירושו התוספות (שם נ: ד"ה מודים, שבת עו: ד"ה כדי ועוד מקומות, בשם בני נרובא, שאין הכוונה לדין חי, אלא שהכוס יהיה חי, שיהיה שלם ולא שבור. וכן פסקו ראשונים רבים. ודין זה הוא רק לכתחילה ואין זה מעכב (משנ"ב סק"י)]. וכן מדויק מדברי מרן השו"ע שכתב: 'צריך לחזר' אחר כוס שלם, ופשוט. ובשער הציון (סק"ט) כתב בשם האליה רבה, שאפילו רק חסרון כדי חגיגת ציפורן, ופרי מגדים כתב על זה שזה חומרא. ובנסדק יש להקפיד לכתחילה אפילו בלא חסרון כלל (משנ"ב סק"א)]. ומכאן למד הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ג סי' טל) שאסור לקדש על כוס העשוי מנייר עבה או קרטון, כיון שאינו אלא לשעה ואין לו חשיבות, והוא יותר גרוע מכוס פגום. [וכ"כ בשו"ת שרגא המאיר (ח"א נה, ב) בשם הגאון מסאטמר. וכ"פ בשו"ת מנחת יצחק (וייס ח"י, כג). ועיין מש"ב בשו"ת באר משה (ח"ג, נה). וכ"פ בשו"ת אור לציון (פרק מז ה"ב)].

שיטת הסוברים שכשר לקדש בכוס חד פעמית

אולם אין דבריו מוכרחים להלכה, וכבר כתבו מרן רשכבה"ג רבנו עובדיה יוסף זיע"א בספרו חזון עבדיה (שבת ב עמ' גד-נד) ובנו מרן הראש"ל הג"ר יצחק יוסף שליט"א בספרו ילקוט יוסף (ברכות עמ' רסד, שבת סי' רעא עמ' שפד) לדחות סברתו, שהיות וכוס זה החד פעמי הוא בשלמותו משעה שיצא מיד היוצר, ושותים מכוסות אלו, ובשעת סעודה תשמישן חשוב, מה בכך שהוא עשוי מפלסטיק או מנייר ומחירו מוזל, סוף סוף נעשה לשתיה, ולכן כשר לקדש על כוס זה, ואין לנו כל מקור לאוסרו. [וכ"כ בספר אז נדברו (ח"ו עמ' קנד), ובשו"ת ויען יוסף (גרינוולד סי' סה), ובשו"ת באר משה (ח"ה, מב), ובשו"ת משנה הלכות (ח"ז, קיא), ובשו"ת שאילת שאול (ס"ל לו), ובשו"ת יצחק ירון (ח"ב, יב), ובשו"ת המשך בעמ' הבא -

הדלקת נרות	מוצ"ש	ר"ת
ת"א: 16:28	17:20	17:51
י-ם: 16:32	17:24	17:56

לעילוי נשמת **רחל** (רשל) **אסייג בת מזל** ע"ה

לעילוי נשמת **שמואל** (סמי) **סכה בן עליה** ז"ל מקנדה

ציץ אליעזר (ח"ב, כג.) וכ"מ דעת הגרשז"א כמובא בשמירת שבת
ההלכה (פמ"ד הע' נא, ועוד).

זה אלי ואנוהו גם בכוס חד פעמית

אלא שיש לדון באמת, כאשר מזדמן לאדם כוס קידוש
מרהיבה ביופייה אלא שעשויה מפלסטיק כמצוי היום, ויש
לו גם כוס זכוכית פשוטה, במה עדיף לקדש, האם בכוס
חד פעמית נאה שבה מקיים 'זה אלי ואנוהו' התנאה לפניו
במצוות, או שמא בכוס זכוכית כדי לחוש לדעת האוסרים
לקדש בכוס חד פעמית.

ולעניות דעתי נראה שראוי יותר לקדש על הכוס חד
פעמית הנאה, ומכמה טעמים:

**א: לדעת רבים מהפוסקים כשר לכתחילה לקדש על כוס
קידוש חד פעמית.** [וכנ"ל, וגם לשיטת האוסרים, המעיין יראה
שאינו אלא דין לכתחילה, ואינו לעיכובא, שהרי כל מקורם מדברי מרן
השו"ע (ספג ט"ג) שצריך לברך על 'כוס שלם', ודין זה אינו מעכב וכנ"ל].

**ב: ועוד בגמרא שבת (קלג. נזיר ב: ובמס' סופרים פ"ג, יז)
מובא: חייב אדם לעשות ציצית נאה, ומזוזה נאה, ולכתוב
לו ספר תורה נאה, בדיו נאה, בקולמוס נאה, וכו', ויעטפנו
בשיראים נאים, שנאמר 'זה אלי ואנוהו', עשה לפנינו מצות**

נאות. ויש אומרים שדין 'זה אלי ואנוהו' מהתורה. [שכן
מבואר לדעת רש"י בסוכה (כט: ד"ה יבש) הטעם ש'לולב היבש פסול'
משום שצריך מצוה מהודרת שנאמר 'זה אלי ואנוהו' ולולב היבש פסול
מהתורה, מוכח שסובר שמצות 'זה אלי ואנוהו' הוא מהתורה. אולם
התוספות (שם ד"ה לולב) כתבו שטעם הפסול בלולב היבש נלמד
מתורגו, ודין 'זה אלי ואנוהו' אינו פוסל בדיעבד, ומהתוספות מוכח
שסוברים שאינו אלא מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא, (וראה בתוס'
מנחות מא: ד"ה אין.) וכ"כ בשו"ת שאגת אריה (ס' ג.) ובשדי חמד

(כללים מע' ז כלל יב.). **וממילא כיון שכוס קידוש הינה כוס
של מצוה, נראה פשוט שודאי שייך 'זה אלי ואנוהו' גם
בכוס של קידוש, והיות ומצינו כיום כלים חד פעמים יפים
ומשובחים יותר מזכוכית, ואף מביאים כלים אלו בשמחות
ובאירועים, ראוי שיקדש על כוס זו אפילו שמחירה מוזל,**

מאשר על כוס זכוכית פשוטה [ששותים בה תה וכו'. ובענין
כלים ח"פ לשבת עיין עוד בשו"ת משנת יוסף (ליברמן ח"ה, טד)].

ג: וכל שכן לדברי הספר חסידים (סימן תתעט) שכתב,
שאם כתב אדם ספר תורה יפה, וכתב דף אחד שאינו
יפה כל כך כשאר הדפים, אף על פי שאין בו טעות, אם
חפץ יסיר הדף ויגנוז אותו, ויכתוב אחר יפה, ואין לומר
שעובר על איסור 'בל תשחית', שהרי לכך נאמר 'זה אלי
ואנוהו' [ועיין בשו"ת יביע אומר (ח"ג יורה דעה סי' יח אות ו.)]. וכל
שכן כאן שכוס חד פעמי הינו לכתחילה, והבן.

ולהלכה: כוס חד פעמי העשוי מפלסטיק או מקרטון וכד',
כשר לכתחילה לקדש בו קידוש היום, ומכל מקום משום
'זה אלי ואנוהו' התנאה לפניו במצות, טוב לקדש על כוס
של כסף או זכוכית וכדומה. אולם כאשר יש לפניו או כוס
קידוש מיוחדת ביופייה אלא שעשויה מפלסטיק כמצוי
היום, או כוס זכוכית פשוטה, נראה שעדיף שיקדש על
כוס קידוש מפלסטיק יפה, ובפרט שהכוסות חד פעמי
מפלסטיק המצויות כיום, הינם חזקות ויפות מאוד, ופעמים
שמשתמשים בהם כמה פעמים, וכן נראה לע"ד.

אסיפה לבחירת גבאים בבית הכנסת

שאלה: לקראת השנה החדשה אנו מקיימים אסיפת
מתפללים כדי לקיים בחירות לגבאי בית הכנסת, האם
מותר לקיים אסיפה זו בבית הכנסת?

אסיפה לבחירת גבאים בבית הכנסת
שאלה: לקראת השנה החדשה אנו מקיימים אסיפת
מתפללים כדי לקיים בחירות לגבאי בית הכנסת, האם
מותר לקיים אסיפה זו בבית הכנסת?

אסיפה לבחירת גבאים בבית הכנסת
שאלה: לקראת השנה החדשה אנו מקיימים אסיפת
מתפללים כדי לקיים בחירות לגבאי בית הכנסת, האם
מותר לקיים אסיפה זו בבית הכנסת?

אסיפה לבחירת גבאים בבית הכנסת
שאלה: לקראת השנה החדשה אנו מקיימים אסיפת
מתפללים כדי לקיים בחירות לגבאי בית הכנסת, האם
מותר לקיים אסיפה זו בבית הכנסת?

אסיפה לבחירת גבאים בבית הכנסת
שאלה: לקראת השנה החדשה אנו מקיימים אסיפת
מתפללים כדי לקיים בחירות לגבאי בית הכנסת, האם
מותר לקיים אסיפה זו בבית הכנסת?

תשובה: מובא בגמרא מגילה (כח.) ונפסק בשולחן ערוך
(סימן קנא סעיף א): בתי כנסיות ובתי מדרשות, אין נוהגין
בהם קלות ראש וכו', ואין מחשבים בהם חשבונות, אלא
אם כן הם של מצות, כגון קופה של צדקה ופדיון שבויים.
וכתב הרמב"ן (בליקוטיו הובא בבאיור הלכה ד"ה ואין)
שאף על פי שבני העיר צריכין לאותם חשבונות, והוא
צורך רבים, ואין להם מקום אחר להתאסף שם, אפילו
הכי אסור להתאסף בבית הכנסת מפני שהוא קלות ראש
בכבוד בית הכנסת.

צרכי רבים לצרכי מצוה

ואף שמצינו בגמרא בשבת (קנ.) ובכתובות (ה.): הולכים
לבתי כנסיות ולבתי מדרשות לפקח על עסקי רבים
בשבת. וכתב הרש"ש (בכתובות שם) שהשמיענו בזה
שתי חידושים: א. שלצורך עסקי רבים מותר אף להיכנס
לתוך בית הכנסת. ב. שגם בשבת מותר [וכן פסק מרן השולחן
ערוך (סימן שו ס"ו)]. על כל פנים מוכח שצרכי רבים נחשב
לצורך מצוה [וכ"כ המשנה ברורה (שם ס"ק כח) דצרכי רבים הוי
כצורך מצוה], ואם כן מדוע הרמב"ן כתב לאסור אסיפה
בבית הכנסת לצורך רבים.

גדר צרכי רבים

ונראה לחלק ולומר בגדר 'צרכי רבים' על פי המבואר
במאירי בשבת (שם) שכתב: הולכים לבתי כנסיות ובתי
מדרשות להתייעץ באסיפתם היאך יעשו עצתם וכו', ואם
אירע להם איזה צער ואיזה דבר למגיע לרבים נזק מהם.
ובכתובות (שם) כתב: כל השתדלות להצלה של רבים
והוצאות עסקיהם לאור. וכן מבואר בשולחן ערוך (סימן

תקמ"ד ס"א) שכתב: צרכי רבים מותר לעשותם בחול
המועד, כגון לתקן הצרכים ולהסיר מהם המכשולות.
[ומה שכתב הרמ"א (שם בשם הב"י הרשב"א) שדוקא צרכי רבים כאלו
כגון לתקן מקוואות וכד' שהם 'צרכים לגוף האדם' מותר בחול המועד,
אבל שאר צרכי רבים כגון בנין בית כנסת אסור לעשות במועד. כבר
כתב הגאון חיד"א במחזיק ברכה (תקמ"ד, ב) שנהגו לסדר צרכי רבים
בחול המועד כגון למנות גבאים ופרנסים. והובא בשערי תשובה (שם).
ובלבד שלא יכתבו, ואם צרכים לכתוב, יכתבו בכתב שלנו ולא אשורית,

משנ"ב (ס"ק ר"ז)]. **הרי שלא התירו לתועלת רבים, אלא אם כן
יש באסיפה ההיא משום מניע ממכשול והצלה מהפסד
לרבים. וכל אסיפה שלא נכנסה בגדר הזה, אלא שהתאספו
בבית הכנסת סתם לצורך חשבונות העיר וכד', אפילו שהוא
לתועלת רבים אין לנו להתירה.** [ויש לעיין לדברי התוספות
רי"ד (שבת שם) שכתב, צרכי רבים היינו שמשתדל ומדבר עבור רבים
אם יש להם צורך. ועיין בקובץ תשובות להגר"ש אלישיב (ח"א, ל)].

אסיפה של מצוה מותרת

ולכן אסיפה הנעשית בבית הכנסת לצורך מצוה כגון,
לחיזוק הישיבות, או לצורך חיזוק הדת והצניעות בעיר,
תיקון העירוב וכד', וכן לצרכי רבים שנחשבים צרכי מצוה
וכגון שיש באסיפה זו הצלה מהפסד לצרכי רבים, או
מניעה ממכשול לרבים וכד', מותר לקיימה בבית הכנסת,
וגם אסיפת גבאים או בחירות להנהלת בית הכנסת וכד', היה
אפשר להחשיבם כצרכי מצוה, שעושים זאת כדי שיפעל
בית הכנסת על הדרך הטובה ביותר, אולם כבר כתב בשו"ת

דעת סופר (סי' כא) שמהניסיון למדנו שכשמתאספים שם
יש משא ומתן של דברים, ודעות חלוקות, ופעמים באים
לידי קטטה ומריבה ומערבים דברים אחרים של דיבורי
חול, ובדאי זה אינו בכלל מצוה, לכן לכתחילה אין להתיר
אסיפה זו בבית הכנסת אלא במקום אחר או בעזרת נשים.
[וכ"מ בבן איש חי (ויקרא, ד.) ובכף החיים (קנא, טו"ב), ודלא כמ"ש בבני

ציון (שם יא.) וכ"פ מרן הראש"ל בליקוט יוסף (בית הכנסת סי' קנא
עמ' רמו.) ועיין עוד בקובץ תשובות להגר"ש"א (ח"ג, טו) שכתב, שכיון
שנהגו למסור דו"ח על פעילותיה של ההנהלה הקודמת, ויש מותחים
ביקורת על כך, יש לאסור אסיפה זו בשבת שיבוא לדיבורי חול בשבת].

ולהלכה: בתי כנסת המקיימים בחירות להנהלה חדשה של
הבית כנסת, או אסיפת גבאים כדי לדון על המשך פעילותה
של בית הכנסת וכד', היות והמצאות מורה שמגיעים לידי
דיבורי חול שאינם לצורך אסיפה זו, ופעמים שבאים גם
לידי קטטה בשל דעות חלוקות וכד', עדיף יותר שיעשו
האסיפה במקום אחר, או בעזרת הנשים.

זקן או חולה שרוצה ליטב ב'ברוך שאמר'

שאלה: סבי מתקשה מאוד לעמוד, ובקושי מצליח לעמוד
בתפילת שמונה עשרה, האם באמירת 'ברוך שאמר' יש
להקל שיאמר אותו בישיבה?

המנהג לעמוד ב'ברוך שאמר'

תשובה: הרמ"א (סימן נא, ז) כתב: ונהגו לעמוד כשאומרים
'ברוך שאמר'. וכתב הבית חדש (סימן נג) בשם הרב תולעת
(סוד פסוקי דזמרה יא, א) וזה לשונו: וראיתי באור זרוע
[אינו נמצא, ובמנורת המאור (כלל צג) מובא בשם ספר היכלות] כי
שבח זה תקנוהו אנשי כנסת הגדולה על פי פתקא שנפל

מן השמים ומצאוהו כתוב בה ויש בו פ"ה תיבות כו' ועוד
קבלו אנשי הקבלה ששבח זה צריך לאמרו מעומד לרמז
שהוא כנגד הצורה העליונה, דכתיב (ישעיה ו ב) 'שרפים
עומדים ממעל לו', לכן בכל ארץ אשכנז וצרפת אומרים
שבח של ברוך שאמר בעמידה כך קבלו מן החסידים ואנשי
מעשה שהיו אומרים אותו בעמידה עכ"ל. וכן המתפלל יחיד
צריך לעמוד 'בברוך שאמר' כי כן היא הקבלה מהגדולים

הקדמונים. [והובא להלכה במגן אברהם (סק"א) בפרי מגדים (שם
א"א, א) בשיירי כנה"ג, דמשק אליעזר (על הזוה"ק פ"ב). משנ"ב
(נא, סק"א) וש"א].

עמידה ב'ברוך שאמר' אינה מעיקר הדין

אולם הגר"א (בהגה' על השו"ע ס"ז) כתב, שהעמידה 'בברוך
שאמר' לחומרא בעלמא היא. [וכ"כ במעשה רב (סי' כו לקוטי
הגר"א ב)] והוכיח כן ממה שפסק מרן השולחן ערוך (סי' נג
ס"א) שכתב: אומר שליח ציבור 'שתבח' מעומד. משמע
דוקא השליח ציבור צריך לעמוד בישתבח, כדי שיאמר
הקדיש מיד לו, ולא הציבור. [וכ"כ ט"ז מג"א (נג, א) וש"א]. על

כל פנים מבואר שעמידה 'בברוך שאמר' אינה אלא מנהג
ולא מעיקר הדין [וכ"כ בה"ח הנ"ל]. ולכן אף שבכל הקהילות
נהגו לעמוד 'בברוך שאמר', על כל פנים זקן או תשוש
כח שקשה עליו העמידה, רשאים לישב.

התרת נדרים למי שנהג לעמוד ב'ברוך שאמר'

ועל פי האמור יוצא שמי שנהג בעצמו לעמוד ב'ברוך שאמר'
מטעם שהיה סבור שצריך לעמוד אז מעיקר הדין, ואחר
כך נודע לו שאינו אלא מנהג חסידים וכנ"ל, מותר לשנות
ממנהגו, ואין צריך התרה על זה, כיון שנהג כן בטעות, ורק
אם ידע שמוותר לישב אז מעיקר הדין, ובכל זאת קיבל על
עצמו לנהוג לאומרו בעמידה, אז צריך להתיר נדרו [וכ"מ
בשו"ת משפטי צדק (סימן ע) והובא בס' ישראל במעמדם (שער ג, כד)].

להלכה: המנהג בכל הקהילות לעמוד ב'ברוך שאמר',
ואפילו המתפלל יחיד צריך לעמוד, ויש לזה טעם על
פי הסוד, אולם מי שהוא זקן חולה או תשוש כח שקשה
עליו מאוד העמידה, אינו צריך להתאמץ לעמוד, ורשאי
לאומרו בישיבה, ואין צריך לכך התרת נדרים.

לעילוי נשמת
עליזה בת סולטנה ע"ה
למשפחת ביטון

להצלחה ברוחניות ובגשמיות
יונתן ונטלי כחלון וילדיהם הי"ו
שמחה ואושר כל הימים אמן כ"ר

להצלחה ברוחניות ובגשמיות
ניר יוסף בן אירית הי"ו
למשפחת אדר

חזרני דרכך

תשובות בהלכה מאת מרן פוסק הדור
הראש"ל הגאון הגדול רבי יצחק יוסף שליט"א

בנין אב

מאת מרן הראשון לציון
הגאון הגדול רבי אליהו בקשי דוהן זצ"ל

התרת נדרים למי שנהג לנעול נעלי שבת וחפץ עתה לנעול נעלי חול

בס"ד, י' סיון תש"פ, 2-1134/פ'

לכבוד היקר והנעלה, כש"ת ה"ה... נ"י

שלום רב,

לשאלתו מי שנהג לנעול נעלים מיוחדות לשבת, ועכשיו רוצה לנעול נעלים של חול, האם צריך לעשות על זה התרה.

הנה האחרונים כתבו לדון אם צריך לייחד נעלים לשבת, ועיין בגמרא (שבת ק"ג), אם תשיב משבת רגלך וכו' וכבדתו מעשות דרכך, **שלא יהיה מלבושך של שבת כמלבושך של חול, כי הא דרבי יוחנן קרי למאניה מכבודיה**. ובתלמוד ירושלמי (פאה פ"ח ה"ז) אמרו, אמר רבי חנינא, צריך שיהיו לו שני עטיפין אחד לחול ואחד לשבת, שנאמר 'ורחצת וסכת ושמת שמלותיך עליך', אלו בגדי שבת. ויש לדון אם נעלים בכלל מלבושים שיצטרך זוג נעלים לשבת. ובשו"ת רב פעלים ח"ד (או"ח סי' י"ג) נשאל בזה והשיב, שהסברא מחייבת שאין המנעל בכלל המלבושים, והביא ראיה מהירושלמי שבת (פ"ו ה"ב) לא אורחיה דבר נשא למהוי ליה תרין סנדלין, חד לחולא וחד לשבתא. וע"ש מה שדחה הראיה. והעלה שם, שעל כל פנים מאחר ומבואר בירושלמי, אומר שאין דרך בני אדם לעשות כן, **הרי שאין חיוב מן הדין לייחד נעלים לשבת, אך המתחסד לעשות כן תבוא עליו ברכה**.

והנה במשנה סנהדרין (ס:): שנינו, המלביש והמנעיל [את הפסל של העבודה זרה] עובר בלא תעשה וכו', וממה שהוצרך התנא לומר המנעיל, מוכח שאין הנעלה בכלל המלביש. וכן בקידושין (לא:): בדין כיבוד אב ואם, אמרו שם כיבוד, מאכיל ומשקה, מלביש ומכסה, מכניס ומוציא. ואף דשתיה בכלל אכילה. ולפי הנוסחא בעין יעקב, מלביש ומנעיל וכו'. וכן הוא בירושלמי (פרק א' דפאה הלכה ה). וכיוצא בזה אמרו בקידושין (כב:): בענין קנין עבד בחזקה, כיצד, הרחיצו, סכו, הלבישו, הנעילו וכו'.

ומדברי הירושלמי הנ"ל משמע שאין מצוה להחליף המנעלים לשבת, דאי לא הכי היה מקום לגזור על סנדל המסומר גם בימות החול. ואילו לגבי מלבושים אמרו בירושלמי (הנ"ל), צריך שיהיו לו שני עטיפין (מלבושים להתעטף בהם), וכו'. וכן הוא במדרש רבה רות (פרשה ה אות יב). ומבואר דכל הקפידא לגבי מלבושים.

ואף על פי שבפלא יועץ (ערך לבישה) כתב שבשם מי שיהיה לו לשבת גם החלוק והמכנסים ונעלים אשר ברגליו, ואפילו הכובע ששוכב בו יהיה מיוחד לשבת בפני עצמה, באופן שלא יערב חול בקודש כלל ועיקר. וכן יעשה כל מדקדק במצוות לייחד זוג נעלים לשבת, מכל מקום אין זה מן הדין. וכמ"ש בכף החיים בשם החסד לאברהם וראה עוד בשו"ת יחווה דעת (ח"ה סי' כ"ג), ובספר יסודי ישרון (הלכות ערב שבת עמוד ז').

וכיון שיש שכתבו להחמיר לייחד נעלים לשבת, על כן אם נהג בזה ורוצה לבטל יעשה התרת נדרים על זה, והפתח לחרטה שיאמר שאם ידעתי שזה יכביד עלי ויהיה קשה לי לנהוג כן לא הייתי נודר או שהייתי אומר בלא נדר, והוא הדין למה ששאל שמי שנהג ללבוש ציצית של תכלת, ורוצה לחזור ללבוש רק לבן, שיעשה התרת נדרים כנ"ל.

בברכת התורה,

יצחק יוסף

הראשון לציון

הרב הראשי לישראל

שלום בית וחינוך הילדים

מאוצרותיו של הגאון רבי יעקב שכנדי שליט"א
מ"ץ בני הקודש ירושלים

הורים הם הראי של הילדים, הילד ניחן בכושר חיקוי נפלא. הוא נולד עם נשמה טובה, צריך לתת לו הדרכה נכונה, כדי שלא לקלקלה. יש להחזיר היטב לתודעתו, שאי אפשר לדרוש מהילד את מה שההורים בעצמם לא מקיימים, במקרה כזה גם הכאות לא יעזרו. לילד עין בוחנת, הוא מייטיב לדעת לפי תגובות ההורים, ויודע אצלם מה יעקר ומה טפל. אסור שהילד יבין למשל, שלשבור כוס, או לא לגמור ארוחה זה דבר נורא!! ואילו להוציא מהפה מילה מגונה, או להתנהג במידה רעה, זה לא כ"כ נורא. זהו נזק בל ישוער!! זהו עיוות נורא בחינוך! מאידך הילד יחזיק טובה כל ימי חייו להורים שנתנו דגש על תיקון המידות ודרך ארץ. יש צורך לפעמים להבליג ולהעלים עין הגות מסוימת של הילד (כמו שבירת חפץ), במטרה לחנך את הילד שענייני העולם הזה אינם עיקר. עם זאת חשוב להסביר לו כללי זהירות, תוך מתן חשיבות להערכת ממון הזולת, בבחינת: "היה ממון חברך חביב עלייך כשלך".

"בן פורת עלי עין" - 'עין הרע' בראי התורה

הברכה "בן פורת יוסף בן פורת עלי עין", והנאמר למנשה ואפרים "וידגו לרוב בקרב הארץ" יש בהם כדי להבטיח את יוסף וזרעו אחריו מסכנת עין הרע. דרך כלל, פרטום מעלות ויתרון יש בו סכנה משום עין הרע, והצניעות יפה לשמירה. אולם בני יוסף נתברכו שאינם צריכים לחשוש משום סכנת העין. כשהציע יהושע לבני אפרים שלא לתבוע נחלה גדולה תוך ציון מספרם הגדול, אמר להם "אם עם רב אתה לך היערה" ובאור חז"ל: "אמר להם לכו החביאו עצמכם מפני העין". ענו בני אפרים: אנו מזרע יוסף שאין העין שולט בנו, שנאמר "בן פורת יוסף" (נדרים לח). וכך גם ר' יוחנן שהיה יפה תואר ומרשים בהדרת פניו וחכמתו, הציג עצמו בשערי טבילה בכדי שיתבוננו ביופיו ובהארת פניו. לשאלת חכמים אם אינו חושש מעין הרע, ענה "אנא מזרעא דיוסף קאת אתינא, שנאמר בן פורת יוסף, בן פורת עלי עין" (ב"מ פד).

מכאן הנוהג כשמדברים בשבחיו של אדם ומציינים מעלותיו, מקדימים "בן פורת יוסף" כאומר "בלא עין הרע". ויש להבין מה מקור המנהג, אם עין מזיקה, יש להשמר ממנה, להצטנע, ולא להפגין הצלחה, כפי שצוה יעקב את בניו "למה תתראו", וכן אמר להם להיכנס כל אחד בשער נפרד למצרים, ולא להפגין ולהרשים בכניסה כאחד. אולם, מה טעם בהצלה מן העין באמירה בעלמא של "בן פורת יוסף" או "בלי עין הרע".

על עניינים אלה נאמר בגמרא "מאן דלא מקפיד לא קפדינן בהדיה", והעצה לא לחשוש יותר על המידה. ואעפ"כ יש להמנע מלהראות הצלחה גדולה ולהיות לשיחה בפי הבריות. נתבונן בדברי חז"ל ונראה שדווקא האבות הקדושים התייחסו בזהירות רבה לעין הרע, ולא רק שהצטנעו וצוו להצטנע ולהשמר, כפי שהזכרנו ביעקב ובניו, היה גם בכוחם לפגוע בעין הרע, אע"פ שהיו טובי עין. לדוגמא: על שרה אשת אברהם נאמר ש"הכניסה עין הרע בעבורה של הגר והפילה עוברה" (ר"ש" בראשית טז, ה). וכן כששלחה את הגר וישמעאל מבייתה נאמר במדרש ששרה נתנה בו עין הרע והנער חלה. ומצאנו שיעקב עצמו חשש מעינו של פרעה כאשר שאל אותו "כמה שני חייך", והוא כמתמיה על אורך ימיו, עונה לו: "מעט ורעים היו ימי שני חיי ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי". ומבואר במדרש הטעם "כדי שלא תשלוט בו העין". ויש להבין הדברים מה לאבות ולעין הרע, וכיצד אפשר להבין שגדולי עולם פגעו בעיניהם כפי שמסופר על שרה אמנו, והרי טוב עין הוא יבורך.

כדי להבין הדברים יש לזכור שאע"פ שהיזק הוא בראיה לא העין או עצם התמונה בכחם להזיק אלא האדם הרוואה, ברגשותיו ומחשבותיו. שהרי העין עצמה אינה הרוואה, העין מצלמת ומעבירה את התמונה למוחו של אדם, שם מפתח הוא את הנראה ברגשותיו ומחשבותיו. ואם יש היזק, לא העין אשמה, כשם שהמצלמה אינה אשמה בתמונה רעה, אלא הרוואה, רגשותיו ומחשבותיו. על כן ככל שהאדם רגיש יותר כך ראייתו משמעותית יותר ויש בה כדי להזיק או להיטיב. דוגמא לבעל עין הרע מביא המדרש את בלעם שתום העין, שרצה לקלל ובקש תחילה לשים עיניו על אוכלוסי ישראל. ככל שראייתו היתה גדולה ויודע דעת עליו, כך היה בראייתו כדי להזיק, ודוגמא לטוב עין הוא יבורך בעינו ומבטו, הוא משה רבינו העינו מכל אדם, ועל כן, אע"פ שאצל בני אדם פשוטים אין להחשיב יתר על המידה, אבותינו הקדושים היו רגישים לעין ונזהרו בה מאוד, משום שכגודל רגישותם כך גודל פגיעתם, ואע"פ שכולם טובי עין, מצאנו שפגעו בעין הרע ולא רק שנזהרו או נפגעו. [מתוך 'בנין אב' (שיחות ומאמרים פר' ויחי)].

חינוך ילדים-הנהגה בחינוך

אמרו חכמינו ז"ל: "יצר, תינוק ואשה, תהא שמאל דוחה וימין מקרבת". כמו כן הדגישו שהנהגה זו צריכה להיות לעולם, בכל זמן ובכל מצב.

ברור הדבר שישנם מצבים שצריך לגעור בילד או אפילו להכותו, אך חכמים לימדו אותנו, גם כשיש צורך בכך יש לעשות זאת ביד שמאל ולא ביד ימין. כלומר, הגערה צריכה להיות מאופקת מעט ולא קיצונית ביותר. "לעולם לא יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו", משום שתוצאותיה בדר"כ שליליות, ולפעמים גם הרוח אסון. יחס נוקב וקיצוני עשוי להרחיק את הילד הוא צריך להבין שהכעס עליו הכרחי ולטובתו. הוא ייטיב להבין זאת רק כאשר ייעשה הדבר לא קיצוני, עם הסבר על מטרת העונש. גם כשיש הכרח להשתמש בעונשים כבדים אין לעשות זאת לעיתים תכופות, דבר שיכול להמעיט את ערכם ולא לתת את התכלית הנרצית, רצוי להשאירם למקרים חריגים. הכלל הראשוני בהנהגת בית בכלל ובחינוך הילדים בפרט, התנהגות האישית.

המסר שבפרשה

פרשת ויחי

”שימך אלהים כאפרים וכמנשה”

הנולדים לך בארץ מצרים ... לי הם”, אתה יודע כיצד זכית לגדל בתוככי טומאת מצרים, בנים כאפרים וכמנשה שהצליחו לעמוד בניסיונות? זכויות שלי הם, שהרי גם אני ”עם לבן גרתי” (וישלח לב, ה), ועם כל הניסיון תרי”ג מצות שמרתי - ולא למדתי ממעשיו הרעים. וזה שרצה יעקב אבינו להודיע לבנו ליוסף ואף להורות ולהודיע לדורות ענין גדול בחינוך הילדים, שכשאדם מוסר נפש לקיום המצות זוכה שגם בניו ובני בניו יקבלו את הכוחות להתמודד מול כל ניסיונות ורוחות הטומאה הנושבות בכל דור.

שימך אלהים כראובן ושמעון?

ובזה ניתן לבאר היטב את ברכת האב לבניו, ”שימך אלהים כאפרים וכמנשה” מה שנהגו בכל בתי ישראל שהאבות מברכים את בניהם אחר קידוש בליל שבת, וכדי להבין הענין יש להקשות לכאורה מדוע לא מברכים את הבנים ”שימך אלהים כראובן ושמעון”, שהרי אמר יעקב ליוסף ”אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי”.

אלא כוונת ברכת האב על בניו 'כאפרים וכמנשה' בדוקא, שהרי כל השבטים זכו וגדלו אצל הסבא יעקב אבינו, ספגו תורה, ויראת שמים, ואילו אלו שבטות שביא הטומאה, מקום הרחוק מתורה ומצוות, ולמרות זאת גדלו ועלו לדרגת השבטים, מעלתם גדולה יותר. ולכן מברך האב את בנו כהמלצת יעקב אבינו לברך את הדור הבא (ויחי מח, כ) ”בך יברך ישראל לאמר ישימך אלהים כאפרים וכמנשה”, שיצליחו להתמודד עם ניסיונות ומהמורות החיים כמותם.

בברכת שבת שלום,
מאור כהן

”ועתה שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים עדי-באי אליך מצרימה ליהם אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו-לי” (בראשית מח, ה)

והנה בפשוטו של מקרא מבואר, שיעקב אבינו אומר לבנו ליוסף, שבה הקדוש ברוך הוא ובישר לו שעתידים לצאת ממני עוד שניים אחרים (י”ד שבטים), ואלו הם אפרים ומנשה שהם ממש כבניו, וזה שאמר הכתוב ”שני בניך הנולדים לך ... לי הם, אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי” שהם ממש כבניי, שהיו עתידים לצאת ממני.

אולם יש להתבונן מעט במקרא זה, במה שאמר יעקב אבינו ליוסף בנו, ”ועתה שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים ... לי הם, אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי”, מדוע הדגיש יעקב באומרו 'הנולדים לך בארץ מצרים', וכי יוסף אביהם של אפרים ומנשה צריך לומר לו היכן נולדו, והיה יכול להסתפק באומרו 'ועתה שני בניך הנולדים לך לי הם'. ועוד מדוע יחס יעקב אבינו את אפרים ומנשה בני יוסף אליו, וראה בכך גם חשיבות גדולה להודיעו, שבניך שלי הם', ממש כאחד מהשבטים השווה ואמר 'אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי'.

חינוך הילדים = מסירות נפש

אלא יש לבאר בסייעתא דשמיא, שהרי אפרים ומנשה גדלו במצרים, בבית המלוכה, בשיא הטומאה, בתחתית שבתחתית שנקרא 'ערות הארץ', מקום שהמציאות מורה שקשה מאוד לשרוד מבחינה רוחנית, ולזה אמר יעקב אבינו ליוסף, "ועתה שני בניך

שמחים אנו לבשר לתושבי העיר 'הרצליה' והסביבה כי בקרוב יפתח בעה"ת בעידודם של גדולי ישראל שליט"א מענה טלפוני בבית ההוראה 'מראה כהן' - הרצליה.

// פרטים בקרוב //

Yisroel Shekna
Rav Mordechai Tzedek

יעקב שכנאי
רב ומורה
במחלקת הדין וההלכה

רחוב ז'בוטינסקי 48, תל אביב 6109000

בס"ד ו' טבת תשפ"א

באתי בזה להודיע ברבים בכל אזור הרצליה כי הרה"ג מאור כהן שליט"א, הוסמך על ידי להורות הלכה במראות, כתמים, ושאר הלכות נדה, וכן בשאר חלקי השולחן ערוך.

ובאתי להודיע בזה כי בעה"ת בקרוב יפתח בית ההוראה "מראה כהן", ויהיה מענה טלפוני לכל מי שיש לו שאלה ויכול לשאול דרך טלפון, ובענין מראות דמים בינתיים יש הרב מאור לענות בימי רביעי של השבוע, ויהי רצון שלא תצא תקלה מתחת ידינו, אמן.

ביקרא דאורייתא
יעקב שכנאי

Yisroel Shekna
Rav Mordechai Tzedek

יעקב שכנאי
רב ומורה
במחלקת הדין וההלכה

רחוב ז'בוטינסקי 48, תל אביב 6109000

ה"ר י' טבת תשפ"א

אני הכהן המורה היחיד של אזור הרצליה כי הרב מאור כהן שליט"א, הוסמך על ידי להורות הלכה במראות, כתמים, ושאר הלכות נדה, וכן בשאר חלקי השולחן ערוך.

ובאתי להודיע ברבים כי בעה"ת בקרוב יפתח בית ההוראה "מראה כהן", ויהיה מענה טלפוני לכל מי שיש לו שאלה ויכול לשאול דרך טלפון, ובענין מראות דמים בינתיים יש הרב מאור לענות בימי רביעי של השבוע, ויהי רצון שלא תצא תקלה מתחת ידינו, אמן.

ביקרא דאורייתא
יעקב שכנאי

